

**UNIVERSITAT
JAUME·I**

TREBALL FINAL DE GRAU EN MESTRA D'EDUCACIÓ INFANTIL

TÍTOL:

**Treballar l'Expressió Corporal amb
l'Aprenentatge-Servei en Educació Infantil:
recuperació de cançons tradicionals i
creació de balls**

Nom de l'alumne: Maria Oset Palomo

Nom del tutor/a de TFG: Jesús Gil Gómez

**Àrea de Coneixement: Didàctica de
l'Expressió Corporal**

Curs acadèmic: 2015/2016

ÍNDIX

RESUM.....	3
1. JUSTIFICACIÓ DE LA PROBLEMÀTICA	3
2. MARC TEÓRIC.....	4
2.1. L' APRENTATGE-SERVEI	4
2.1.1. <i>L'Aprenentatge-Servei en Educació Infantil.....</i>	<i>6</i>
2.1.2. <i>Efectes de l'Aprenentatge-Servei.....</i>	<i>7</i>
2.2. EXPRESSIÓ CORPORAL	9
2.2.1. <i>Definició.....</i>	<i>9</i>
2.2.2. <i>Utilitat en Educació Infantil .....</i>	<i>10</i>
2.2.3. <i>L'Expressió Corporal al currículum d'Educació Infantil.....</i>	<i>11</i>
3. OBJECTIU.....	11
4. METODOLOGIA	11
4.1. CONTEXT DEL CENTRE I AULA	11
4.2. PROGRAMA D'INTERVENCIÓ	12
5. RESULTATS	16
5.1. GRAVACIÓ D'UN VÍDEO.....	16
5.2. CANÇONS	17
5.3. COREOGRAFIES CREADES.....	18
5.4. DIFUSIÓ DELS RESULTATS	18
5.4.1. <i>Vídeo recopilatori .....</i>	<i>18</i>
5.4.2. <i>Procés de difusió del treball.....</i>	<i>19</i>
6. CONCLUSIONS	19
7. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFÍA	19
8. ANNEXES.....	22

RESUM

Aquest treball té com a objectiu treballar l'Expressió Corporal (EC) amb l'alumnat de 5 anys mitjançant la interpretació de cançons tradicionals del poble de Betxí recopilades a través d'una aplicació de la metodologia de l'Aprenentatge-Servei (APS). Els xiquets i xiquetes aprendran continguts acadèmics al mateix temps que oferiran un benefici social a la comunitat. En la intervenció ha participat l'alumnat de 5 anys de l'aula "els caragols" del Col·legi Cervantes J. Dualde de Betxí.. S'ha realitzat una recopilació de cançons tradicionals del poble, adaptant-les a les característiques de l'alumnat. S'ha necessitat l'ajuda d'una mestra per poder gravar el so de les cançons, amb la guitarra i la seua veu. La recopilació de les cançons tradicionals s'ha completat amb la creació de coreografies específiques, treballades en sessions d'EC. Cal destacar la participació i implicació de l'alumnat en l'execució del programa d'intervenció. Durant la realització del programa s'han gravat vídeos, utilitzats després per realitzar un recopilatori de les sessions. Aquest treball s'ha compartit en l'àmbit educatiu amb l'escola, perquè tinguen un recurs per treballar l'EC. En l'àmbit social, amb l'Ajuntament per poder tindre un recull de les cançons tradicionals del poble, ja que aquest patrimoni s'està perdent i mitjançant la intervenció es recupera una part.

Paraules clau: Expressió Corporal, Aprenentatge-Servei, Educació Infantil, Dansa.

1. JUSTIFICACIÓ DE LA PROBLEMÀTICA

L'EC té molta importància en l'etapa d'Educació Infantil (EI), ja que és una ferramenta que ofereix mitjans per a un millor coneixement, desenvolupament i maduració dels xiquets i xiquetes. Per tant, a les aules d'infantil és necessari que apareguen programacions i intencions educatives dels docents que incloguen l'EC, utilitzant un treball expressiu-comunicatiu per fomentar les capacitats individuals de cada alumne i alumna. És una de les bases fonamentals del desenvolupament d'aquests, on l'alumnat aprén, coneix i pren consciència realment del seu propi cos i més tard de la seua capacitat per poder expressar-se.

La legislació educativa reconeix la importància que té l'EC, ja que és un recurs que es pot utilitzar en l'EI per poder treballar les àrees del currículum mitjançant una metodologia més vivencial i participativa. Encara que en general les escoles estan poc inclinades als canvis que suposa treballar aquest contingut en les aules d'infantil. En aquesta ocasió recuperarem i utilitzarem cançons tradicionals del poble, ja que aquesta forma de treball pot resultar molt motivadora i enriquidora per a l'alumnat.

Açò també farà recordar i valorar les tradicions, ja que es pren consciència de la importància de conservar i transmetre als altres el respecte pel passat del nostre poble. Al mateix temps es fomentarà la bona comunicació i relació entre els membres de la societat en la qual vivim.

Totes les raons explicades anteriorment són suficients per a destacar la necessitat que hi ha de potenciar i millorar el treball d'EC a l'escola. Dins de l'aula d'infantil, aquesta situació la podem abordar com un problema, on s'ha de treballar i aportar una solució perquè l'alumnat trebal·le a les aules d'infantil l'EC com un aspecte més dins del currículum. Al mateix temps s'ha de donar la importància que aquesta té en edats primerenques on ajuda a aconseguir el verdader coneixement del propi cos.

La finalitat del treball serà treballar l'EC amb l'alumnat de 5 anys mitjançant la interpretació de cançons tradicionals del poble de Betxí recopilades a través d'una aplicació de la metodologia de l'APS.

A continuació, es detallen els apartats del treball. En primer lloc, apareix un recorregut pel marc teòric on es presenta la metodologia de l'APS. Seguidament, s'exposa l'EC, la seua utilitat a l'Ei i com es contempla al currículum. Posteriorment, s'hi exposa l'objectiu del treball i la metodologia, on es detalla el context del centre implicat i tot el procés dut a terme per mitjà del programa d'intervenció. El següent apartat són els resultats, explicant allò que s'ha obtingut i observat durant la realització de les sessions. Posteriorment es parla sobre la difusió de la intervenció on s'explica el que s'ha realitzat per a la comunitat. Per últim, es presenten les conclusions extretes.

2. MARC TEÓRIC

En el marc teòric s'exposen i detallen els conceptes bàsics per elaborar el treball: la metodologia d'APS i l'EC.

2.1. L' Aprenentatge-Servei

L'APS s'enquadra com una de les metodologies innovadores de recerca i docència que reforcen la qualitat de l'ensenyament; s'ha observat que l'alumnat millora els seus resultats acadèmics, augmenta la seua capacitat d'assumir responsabilitats i desperta la seua creativitat (Martínez-Odría, 2006). Així mateix, contribueix a desenvolupar les diferents competències genèriques definides:

1) Competències Instrumentals: capacitat d'anàlisi i síntesi; capacitat d'organitzar i planificar; coneixements bàsics de la professió; comunicació oral i escrita en la pròpia llengua; habilitats de gestió de la informació (habilitat per buscar i analitzar informació provinent de fonts diverses); resolució de conflictes; presa de decisions.

2) Competències Interpersonals: capacitat crítica i autocrítica; treball en equip; habilitats interpersonals; capacitat de treballar en un equip interdisciplinari; capacitat per comunicar-se amb experts d'altres àrees; apreciació de la diversitat i la multiculturalitat; habilitat de treballar en un context internacional; compromís ètic.

3) Competències Sistèmiques: capacitat d'aplicar els coneixements en la pràctica; habilitats de recerca, capacitat d'aprendre; capacitat per adaptar-se a noves situacions; capacitat per generar noves idees (creativitat); lideratge; coneixement de cultures i costums d'altres països; habilitat per treballar de forma autònoma; disseny i gestió de projectes; iniciativa i esperit emprenedor; preocupació per la qualitat i motivació d'assoliment.

L'APS és un mètode d'ensenyament que combina el servei a la comunitat amb la instrucció acadèmica per a desenvolupar el pensament crític i reflexiu, així com la responsabilitat cívica. Els programes d'APS comprometen a l'alumnat en un servei comunitari ben organitzat i pensat per a pal·liar les necessitats locals, mentre es desenvolupen destreses acadèmiques, el sentit de responsabilitat cívica i el compromís amb la comunitat (Puig, Batlle, Bosch, Palos, 2007).

Per tant, l'APS és una proposta educativa que engloba els continguts, habilitats, competències i valors de l'alumnat per treballar les necessitats reals del grup amb l'objectiu principal de millorar aquesta proposta i adquirir un resultat sobre la intervenció executada.

En aquesta forma d'ensenyament/aprenentatge basat en l'experiència, l'aprenentatge es produeix a través d'un cicle d'acció i reflexió, l'alumnat treballa en un procés d'aplicació del que han après amb els problemes de la comunitat i, al mateix temps, reflexionen sobre l'experiència de perseguir objectius i destreses. És a dir, desenvolupen de manera connexa les múltiples dimensions humanes –intel·lectuals, afectives i pràctiques- i conreen la responsabilitat cívica i social (Puig et al., 2007).

Per a l'aplicació d'aquest tipus de mètode d'aprenentatge és necessari conèixer els tipus de modalitats que podem trobar (Gil, 2012):

- Servei directe. Són les activitats o projectes que requereixen una relació directa, cara a cara, de l'alumnat amb les persones o situacions de necessitat. L'alumnat intervé directament sobre el problema detectat. Aquest tipus de servei promou el desenvolupament cognitiu, desenvolupament d'habilitats interpersonals, desenvolupament social i afectiu, així com l'adquisició de major responsabilitat social.
- Servei indirecte. Són activitats i projectes que generalment es desenvolupen en la situació acadèmica. S'aporten recursos, idees, experiències, imatges de l'àrea de necessitat i no tan treballat directament amb allò en situació de necessitat o amb les organitzacions que donen resposta a la mateixa.

- Advocacy. Es tracta d'activitats que requereixen que l'alumnat faça ús de les seues veus i dels seus talents per a contribuir a l'eliminació de les causes que generen un problema concret que afecta la comunitat o és d'interés públic. Aquests projectes promouen habilitats com són el coneixement del funcionament de la comunitat i del poder públic, desenvolupament d'habilitats negociadores i de govern, coneixements de lleis i burocràcia, etc.
- Servei d'investigació. Es tracta de projectes amb la finalitat de recopilar informació i documentació rellevant per a la vida de la comunitat, la detecció de les principals necessitats i urgències o el coneixement de les instàncies i agents socials encarregats de donar una solució als problemes de la comunitat. La implicació d'aquest tipus d'activitats afavoreixen el desenvolupament d'habilitats de recerca i síntesi de la informació, la discriminació de la informació vàlida i no vàlida, etc.

Aquesta aplicació metodològica de l'APS en àmbit acadèmic es treballarà l'EC a l'aula de 5 anys i en àmbit social es propiciarà la recuperació d'un patrimoni cultural del poble: cançons tradicionals.

2.1.1. L'Aprenentatge-Servei en Educació Infantil

L'aplicació de la metodologia APS per a Gil, Chiva i Martí (2014) suposa un canvi en la concepció dels processos d'ensenyament-aprenentatge, ja que apareixen noves entitats socials, professionals externs, persones receptores del servei, administracions públiques, etc., ampliant la tradicional estructura docent/discent com únic element implicat. La principal aportació se centra en dos àmbits: paper de l'alumnat i la dimensió social. Referent a l'alumnat es dóna un canvi de rol, passant de ser un element més o menys passiu a ser un actiu necessàriament. Pel que fa a l'aspecte social, es tracta de desenvolupar competències i adquirir coneixements en els contextos socials marcats per un problema treballant enfront d'eixa necessitat.

Tot açò suposa ampliar l'horitzó formatiu, desenvolupant competències vinculades amb la dimensió social i ciutadana, formant persones qualificades, compromeses, reflexives i crítiques amb el món que ens envolta.

També compta amb unes característiques pedagògiques concretes com l'educació en valors, coneixements i procediments, treballa continguts específics, mitjançant una pedagogia activa i participativa, l'alumnat reflexiona i elabora la pràctica de forma cooperativa i col·laborativa. Es basa en el saber, saber fer, saber ser i conèixer, analitzant críticament i socialment l'entorn.

L'APS requereix un treball previ perquè la seua aplicació siga exitosa. S'han de planificar cada una de les fases que es realitza. Planteja reptes organitzatius i implica trencar en la tradició de realitzar una classe en l'espai físic de l'aula. Açò pot provocar problemes estructurals en les institucions educatives que sols en una perfecta organització i amb coneixement important del seu funcionament es podria resoldre. En l'àmbit docent és necessari organitzar els continguts i objectius educatius que es treballaran per poder tindre èxit en el procés d'aprenentatge mitjançant l'APS.

En aquest apartat encontrarem algunes experiències d'APS, relacionades amb l'àmbit de l'EI. Aquestes ens serveixen de base per a preparar la nostra intervenció en l'aula "dels caragols". Presentem alguns projectes similars:

L'alumnat del Cicle Formatiu de Grau Superior d'EI de l'IES Muntaner de Figueres han participat en un programa anomenat "Aprenem junts". Aquest consisteix a crear, vivenciar i experimentar diferents tipus de jocs amb els infants de P3, P4 i P5 de les escoles de la ciutat (Garrido, 2013).

"L'Associació Amigues i Amics de la UNESCO de Tortosa" ha dut a terme un projecte anomenat "Vincles intergeneracionals, conta-contes iaies i iaies". Aquest s'engloba dins d'EI i consisteix a fomentar el gust per la lectura mitjançant una convivència entre grans i petits. Tant l'aprenentatge com el servei ha estat mutu per les dues bandes. S'ha fet un servei a les persones grans en quant han tingut estímuls nous i enriquidors, sentint-se útils i actius socialment, i s'ha fet un servei a les escoles en recuperar tradicions i valorar les finalitats dels contes com a tradicions orals, a l'hora que fomenta el gust per la lectura (Esteve, 2013).

Amb aquestes experiències es pot observar la principal aportació de l'APS: el paper de l'alumnat com a ser actiu dins de la intervenció i la dimensió social que provoca en cada una de les diferents experiències.

2.1.2. Efectes de l'Aprenentatge-Servei

Els resultats de programes d'APS, segons Billig (2002) es poden classificar en quatre categories: els resultats acadèmics, resultats personals, resultats socials i resultats de ciutadania.

En la categoria dels resultats acadèmics, Babcock (2000) va indicar que l'alumnat en el qual s'utilitza l'APS aconsegueix millors qualificacions a part de ser més capaç de connectar els aprenentatges amb el món que els rodeja. Per tant, l'aplicació de programes amb la metodologia APS obté efectes positius en l'alumnat.

En la categoria de resultats personals s'inclouen els pensaments, sentiments, l'autoestima, l'autoeficàcia i el compromís acadèmic. Diferents treballs han estudiat els efectes combinats obtenint resultats que indiquen que l'APS incrementa l'assistència a classe, la motivació respecte a l'aprenentatge i el respecte cap a l'escola com a institució (Gallini i Moely, 2003; Hatcher, Bringle i Muthiah, 2002; Follman, 1998). Amb aquests resultats es veu clarament la importància de la implicació de l'alumnat en l'APS.

En la categoria de resultats socials Kim i Billig (2003) van mostrar un augment de la connexió amb la comunitat i l'escola que se centrava en una major participació en elles.

En la categoria de resultat de ciutadania, la consecució d'un bon clima escolar propicia millors condicions per ensenyar i aprendre. Açò provoca un augment de l'habilitat de treballar en equips i/o treballar amb altres (Melchior i Orr, 1995).

Altres autors com Yorio i Ye (2012) divideixen els efectes de l'APS en tres grans grups; el primer fa referència a les qüestions d'enteniment social on es parla de la diversitat cultural, percepció de la gent sense llar, discapacitat, etc., també de les habilitats interpersonals, valors ètics, responsabilitat i compromís amb les necessitats de la comunitat. El segon a la perspectiva personal d'un mateix referint-se a la identitat, autoestima, consciència d'un mateix, autoeficàcia i aspiracions professionals, i el tercer a l'avaluació amb el grup, on es desenvolupen habilitat de gestió, destreses en escriptura i pensament i mitjana de qualificacions i rendiment acadèmic.

En els estudis realitzats sobre els efectes de l'APS en general es constata que milloren en els valors socials, actituds i conductes sobre la participació de la societat. Encara que hi ha alguns estudis que no deixen molt clars els efectes que puga provocar en l'alumnat, per tant és necessari seguir realitzant estudis per a aprofundir en els efectes que puguen tindre.

La realització dels programes APS poden tindre uns efectes diferents d'altres metodologies, ja que l'alumnat ha d'estar implicat en tot allò que està aprenent, mitjançant un aprenentatge experiencial. En la societat també provoca uns efectes positius amb la implicació de les diferents entitats socials. La col·laboració i cooperació entre els membres de la societat farà progressar i millorar la societat en general. Tant en els àmbits educatius formals com en els no formals.

En conclusió, l'aplicació d'aquest tipus de metodologia fomenta la reflexió en les persones que s'impliquen en el projecte, també provoca efecte en la consciència de l'alumnat i ajuda a valorar allò que han realitzat provocant una funció social.

2.2. Expressió Corporal

2.2.1. Definició

Si ens centrem a l'Educació Física al nostre país, i seguint a Vázquez (1989), al llarg del segle XX es van configurar a Europa tres corrents educatius sobre el cos: l'educació físic-esportiva (el «cos acrobàtic»), l'educació psicomotriu (el «cos pensant») i l'EC (el «cos comunicatiu»). L'origen del corrent que ens ocupa —EC— s'arrela en les pràctiques corporals sorgides en la dècada dels seixanta a Europa que suposen una revolució social a través del cos.

Aquestes pràctiques s'assenten en la revolució teòric-ideològica de caràcter crític i els moviments socials revolucionaris de la dècada, com a pràctiques socials no escolars i activitats escolars caracteritzades com a marginals. Aquest nou corrent reivindica el valor de l'individu enfront de l'Estat. Significa la revolució a través o pel cos i trencar tots els lligams, disciplines, explotacions de l'ordre establert.

L'EC és una forma de comunicació, d'expressió que tenen totes les persones i que s'ha de fomentar en edats molt primerenques. Aquest corrent ha anat evolucionant al llarg del temps, on cada volta s'ha donat més importància al cos vivenciat, partint de les experiències i vivències que tenen les persones en treballar-la.

L'EC segons Gil i Gutiérrez (2005) seria una forma de comunicació que, a través del llenguatge corporal i del moviment, s'exterioritza i informa sobre els estats d'ànim, a la vegada que forma part important de les característiques que donen originalitat i identitat personal a cada subjecte.

Hi ha diferents manifestacions expressives associades a l'EC. Les més significatives són el gest, la postura, la mirada, la mímica, l'expressió dramàtica i la dansa. En aquest treball s'utilitzarà la manifestació de la dansa per a realitzar la intervenció amb l'alumnat. En concret el recurs de les cançons tradicionals recopilades del poble i les coreografies creades i adaptades a l'alumnat de 5 anys.

Les cançons són un bon recurs per a poder treballar l'EC (Hugas, 1996). Les distincions que realitza Hugas en relació al nexa que hi ha sobre les àrees del currículum i la dansa són les següents:

- Dansa i música: La música suggereix distints estats d'ànim que provoquen reacció en el cos de l'alumnat, aquestes reaccions es veuen reflectides en els distints moviments del cos, aleshores estem ballant.
- Dansa i coneixement de l'entorn: es treballa l'orientació espacial i l'experimentació amb distints materials.

- Dansa i coneixement de si mateix: presa de consciència del propi cos mitjançant els sentits, articulacions i relaxar-nos.
- Dansa i quotidianitat: relacions de l'entorn físic amb u mateix.
- Dansa i comunicació i llenguatge: mitjançant postures del cos, realitzar formes a l'espai.
- Dansa i l'art: mitjançant esdeveniments en directe.

L'EC és una forma de llenguatge no verbal que intenta demostrar els estats d'ànim, les emocions, les idees, pensaments, sentiments, valors i tot el que forma part de la cultura d'una persona. Mitjançant açò es desenvolupa la consciència del propi cos, l'autopercepció i les diverses habilitats comunicatives. Per desenvolupar aquestes capacitats cal educar mitjançant les pròpies vivències de l'alumnat, tenint en compte les característiques psicoevolutives. Els elements fonamentals en l'EC són el cos, l'espai i el temps que interactuen manifestant-se amb el moviment.

2.2.2. Utilitat en Educació Infantil

L'EI té com a objectiu fonamental el desenvolupament del xiquet i xiqueta englobant totes i cada una de les facetes de la seua personalitat, com són el desenvolupament motriu, cognitiu, racional, afectiu, emocional, estètic i de la creativitat. Doncs bé, tal com senyalen Torres i Hidalgo (1994) si el moviment és una de les manifestacions que utilitza el cos com a mitjà d'expressió, l'EC es fonamentarà en el moviment com un fi dins de la seua educació, amb el motiu i designi d'aconseguir un desenvolupament harmònic de la persona en la seua integritat, de tal manera que aquesta, l'EC, establirà una considerable via de canalització de les actituds, d'alliberació de tensions i de consciència de les responsabilitats personals, agafant com a ferramenta el propi cos.

Per a Stokoe i Harf (1984) l'EC és una manifestació espontània existent des de sempre tant en sentit ontogenètic com filogenètic; és un llenguatge per mitjà del qual l'ésser humà expressa sensacions, emocions, sentiments i pensaments amb el cos, integrant d'aquesta manera altres llenguatges expressius com la parla, el dibuix i l'escriptura.

El mètode que utilitza Hugas (1996) per a treballar l'EC en l'EI passa per tres moments diferenciats:

- El despertar: l'etapa de descobriment en la que utilitzem l'observació per a investigar sobre u mateix. El conèixer-nos cada vegada millor ens permet ser, expressar. Observar com som, com respirem, com ens movem, és l'inici per a descobrir dades sobre el nostre comportament corporal.
- La formació d'hàbits: ens referim a un període d'hàbits corporals per millorar la nostra qualitat de vida. L'adquisició de determinades conductes per aconseguir una higiene corporal. Aquesta etapa ens permetrà el pas a dinàmiques corporals més complexes.

- Adquisició d'habilitats: és el moment de consolidar el ja adquirit i continuar el procés d'aprenentatge per aplegar al ple desenvolupament del nostre llenguatge i l'EC. Ens referim en aquesta etapa a conceptes de coordinació, equilibri, to, ritme a través de la dansa, el moviment, la música, etc.

2.2.3. L'Expressió Corporal al currículum d'Educació Infantil

La Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació, modificada per la Llei Orgànica 8/2013, del 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa (LOMQUE) i el Reial Decret 1.630/2006, de 29 de desembre, estableixen les ensenyances mínimes del segon cicle de l'EI. En conseqüència, és procedent desenrotllar el currículum que garantisca al conjunt de xiquetes i xiquets de la Comunitat Valenciana una EI de qualitat.

El Decret 38/2008, de 28 de març, del Consell, pel qual s'estableix el currículum del segon cicle de l'EI a la Comunitat Valenciana integra dins del Bloc 7 EC i al Bloc 6 Expressió Musical els dos continguts educatius relacionats en l'EC. Tots dos blocs es treballen en el programa d'intervenció.

El currículum reconeix la importància de l'EC, ja que aquesta treballa en aspectes com el descobriment de les possibilitats del cos i nocions espai-temporals d'aquest, utilitzant el llenguatge corporal per comunicar-se i expressar-se en les distintes situacions a les quals s'afronten els xiquets i xiquetes en edats primerenques. També reconeix la música com a mitjà d'expressió i la importància de conèixer les cançons populars infantils, danses i ball, entre altres. Per tant, cal treballar a les aules d'infantil l'EC igual que es treballen altres continguts, ja que hem de desenvolupar les capacitats de l'alumnat al màxim.

3. OBJECTIU

Treballar l'EC amb l'alumnat de 5 anys mitjançant la interpretació de cançons tradicionals del poble de Betxí recopilades a través d'una aplicació de la metodologia de l'APS.

4. METODOLOGIA

4.1. Context del centre i aula

El Col·legi públic "Cervantes J. Dualde" està situat en la part oest de la població de Betxí sent l'únic centre públic d'Educació Infantil i Primària de la localitat. En el curs 2015/2016 s'han matriculat 463 alumnes. Consta de tres edificis separats, cadascun amb les seues particularitats. L'edifici consta de 9 aules, una sala de professors, menjador, cuina, aula taller, aula de Psicomotricitat i el pati. Per a la intervenció utilitzarem l'aula 1.

L'alumnat de l'aula 1, anomenada "els caragols" intervindrà en la realització de la intervenció. A l'aula d'infantil de 5 anys hi ha 22 alumnes, 12 d'ells són xics i 9 xiques. Tot l'alumnat sense cap tipus de discapacitat físic-motora. L'execució amb el grup constarà de 6 sessions, cadascuna d'elles de 45 minuts, en les quals es treballarà l'EC utilitzant les cançons tradicionals del poble.

4.2. Programa d'intervenció

El programa d'intervenció d'APS es caracteritza segons Francisco i Moliner (2010), per les següents fases:

1. Selecció del tema i de l'àmbit on es presenta el servei.
2. Contacte amb el centre receptor del servei.
3. Preparació de l'activitat, metodologia i producció material.
4. Aplicació.
5. Avaluació.

S'utilitzaran les fases anomenades anteriorment, amb algunes xicotetes modificacions per adaptar la intervenció a l'alumnat d'EI. Les fases que hi ha en el programa d'intervenció seran: preparació del projecte, planificació amb el grup, execució amb el grup, avaluació amb el grup i avaluació de l'educador.

Fase 1: Preparació del projecte

La importància de realitzar aquesta intervenció va sorgir de la necessitat de l'alumnat de treballar la psicomotricitat i la música en un mateix espai de temps, per tant es va decidir treballar-lo mitjançant les cançons tradicionals del poble.

Per a la preparació ha sigut necessària la planificació dels distints apartats, primerament com s'anava a realitzar la intervenció, quins eren els participants, els recursos que s'utilitzarien, com els aconseguiríem i on i quan es realitzaria la intervenció.

Fase 2. Planificació amb el grup

En la fase de preparació cal tindre en compte la realitat social què hi ha a l'aula, saber quin és el paper de l'alumnat i de la mestra en la realització del projecte.

Una vegada s'ha tingut consciència que hi ha patrimoni cultural del poble en forma de cançons que s'està perdent, s'utilitza la metodologia APS per a atendre aquesta necessitat social a la vegada que es treballen els continguts curriculars relacionats en l'EC.

Per tant, el primer pas a realitzar va ser la recerca i tria de les cançons tradicionals del poble. Per a aquest treball és necessària l'ajuda de les persones properes a l'entorn de l'autora, com familiars i mestres de l'escola. També els llibres publicats sobre Betxí, on hi ha algunes cançons publicades, han estat una bona font de recerca.

Una volta recollides les diferents cançons, es va fer la tria d'aquestes, realitzant una elecció pensant en l'alumnat que intervindrà en el projecte. Les cançons "Sant Antoni de Betxí", "La lluna", "Pastoret", "Margarideta", "Font gelà" i "Xatamerenguera" estan pensades perquè siguin motivadores, algunes conegudes per ells i també amb un fil conductor molt senzill per poder realitzar l'EC.

Per a la gravació de les cançons serà necessària la presència de la mestra de l'aula de 4 anys, ja que toca la guitarra i canta i una persona externa, en aquest cas serà una alumna en pràctiques de l'aula "els músics", la qual gravarà les distintes sessions.

La gravació es realitza a l'aula de psicomotricitat on intervien per una banda, la mestra de l'aula "les àguiles" i l'alumna en pràctiques de l'aula "els músics" i per l'altra, l'alumnat i l'alumna en pràctiques de l'aula "els caragols".

La mestra canta i toca la guitarra, l'alumnat acompanya amb les seues veus, mentre es grava un àudio per recollir la sessió. Les cançons es canten una darrere de l'altra fins a realitzar-les totes. Totes les cançons no estan acompanyades per la veu de l'alumnat, ja que algunes cançons no les coneixien.

També es realitza una nota informativa als familiars de la realització del treball i de la difusió que tindrà aquesta intervenció i per tant, la necessitat de tindre l'autorització de cada alumne i alumna per poder gravar la seua imatge.

Fase 3: Execució amb el grup

L'objectiu principal d'aquesta fase serà treballar l'EC utilitzant les cançons tradicionals recopilades del poble. Per a cada una de les cançons es van crear coreografies específiques relacionades amb cadascuna.

Per a la seua realització s'han tingut en compte aspectes distints en cadascuna de les cançons. En "Sant Antoni de Betxí", els passos que s'han realitzat han sigut dos molt senzills i que apareixen al ball tradicional d'aquesta cançó. Un pas era imitar que tocaven les castanyoles mentre movien els braços, primer cap a la part dreta i després cap a l'esquerra. Les cames segueixen el mateix moviment que els braços.

Pel que fa a la cançó de “La lluna”, els passos que s’han realitzat han sigut d’imitació del que deia la cançó, intentant expressar amb gestos el significat de la cançó. On parla de la “lluna” es realitzava un cercle, en la “pruna” un triangle, “vestida” s’espolsaven la roba, “pare” simulaven el bigot i les mans a la boca com que cridava molt, “Mare” mans al maluc i amb el dit fent no, “pam” s’utilitza per a desplaçar-se a la dreta i esquerra, “Pinxo i Panxo” simular que es punxaven.

En la cançó de “Pastoret”, s’han realitzat els passos utilitzant el significat de la cançó. Mitjançant el que diu la cançó es realitzaven els distints passos. Primer en “pastoret” simular que caminava, “muntanya” triangle imitant-la, “plou i neva” fer amb les mans com que plovia i nevava.

Els passos de “Margarideta” s’han realitzat imitant el fet de despertar de la margarida i també el moviment amb les mans d’anar i tornar a comprar.

En la “Font gelà” es realitzen els passos que diu la cançó, agenollar-se, seure, menjar, gitar-se, dormen, alçar-se, espolsar-se, jugant i acaçant.

Per finalitzar en la “Xatamerenguera”, es van fer dos files amb tot l’alumnat imitant un passadís, però dos ballaven i caminaven pel mig. Imitant els passos de la cançó que es realitza en la cançó tradicional.

Quan ja estaven clars els passos que s’anaven a realitzar i el seu significat es va passar a fer l’elecció de la primera cançó que es va treballar a l’aula de psicomotricitat. Es va realitzar la preparació de la cançó on la mestra va començar a dir la primera frase de la cançó i l’alumnat repetia el que deia. Així successivament fins al final de la cançó. Una volta llegida es va passar a entonar-la, també utilitzant el mateix mecanisme. Més tard, es va passar a realitzar l’EC d’aquesta, on s’explicaven i realitzaven els diferents moviments amb l’alumnat. Es va repetir fins que l’alumnat van ser capaços de realitzar-lo sol. Finalment es va posar la música, van cantar i realitzar l’EC al mateix temps. Així es va realitzar amb les 6 cançons que es treballen a l’aula “dels caragols”. Les sessions es van realitzar els dimecres de 15.30 h a 16.15 h.

Per a realitzar les sessions era necessari l’àudio de cada una de les cançons, el qual es va gravar amb anterioritat. Després es van realitzar les sessions i es van gravar. Les cançons es van gravar en vídeo per poder utilitzar-les després en la pàgina web de l’escola. Aportant un recurs diferent realitzat per l’alumnat de 5 anys. Aquest és una recopilació de totes les sessions on apareix l’alumnat interpretant les cançons tradicionals del poble.

La gravació de la recopilació de totes les cançons es va realitzar per a donar-lo a l’Ajuntament, perquè aquest pugui guardar una part de la cultura musical local i donar-li l’ús que considere convenient en benefici de la societat.

Fase 4. Avaluació amb el grup

Per avaluar les sessions hem utilitzat diferents tècniques i instruments d'avaluació.

TÈCNICA	INSTRUMENT
Observació directa	Fitxa d'escala numèrica grupal
Gravació en vídeo de les sessions	Taula d'autoavaluació
Observació externa	Quadern

Taula 1. Tècniques i instruments utilitzats en la recollida de dades i l'avaluació. Elaboració Pròpia.

La taula d'observació (Annex 1) per avaluar a l'alumnat consistirà en un llistat d'ítems que es valoren de forma numèrica. L'escala numèrica és de l'1 al 4, on 1 significa poc i 4 molt, també hi haurà una columna d'observacions per si és necessari realitzar algun comentari sobre algun aspecte. Els ítems observats en la realització de la sessió seran relacionats directament amb l'EC, on es tindrà en compte que l'alumne/a:

- Repeteix la lletra de la cançó per aprendre-la
- Aprén la cançó i la canta.
- Repeteix els passos de la coreografia.
- Realitza la coreografia.
- Canta i realitza la coreografia al mateix temps.

Hi haurà un apartat d'observacions en el qual s'anotaran els aspectes més socials de la intervenció. S'anotarà la implicació, participació, respecte als companys, companyes i la mestra, també la motivació en la realització de les distintes sessions que es realitzaran a l'aula.

Les dades es recolliran en dos moments distints, el primer just a finalitzar cada una de les sessions que realitzarem, per tenir els resultats el més recent i fiables possible i la segona a casa, després del visionat de les sessions. D'aquesta manera s'obtindran unes dades més completes, fiables i ajustades a la realitat de la intervenció.

També hi haurà una persona externa en la realització de totes les sessions. La persona externa és una alumna en pràctiques la qual s'encarregarà d'observar les sessions i anotar tot el que considere rellevant en un quadern. Aquest serà un altre recurs que s'utilitzarà per a l'avaluació de l'alumnat.

Fase 5. Avaluació de l'educador

L'avaluació del docent ens permet recollir informació sobre quins aspectes han sortit bé i quins han de ser millorats. S'utilitza una escala numèrica (Annex 2) de l'1 al 4, on l'1 significa poc i el 4 molt, més una columna per anotar les observacions que siguen necessàries. Els ítems a tindre en compte per a l'avaluació seran els següents:

- Informació clara i breu.
- Fluïdesa d'expressió i soltesa.
- S'adapta al temps establert.
- Empatia amb l'alumnat.
- Reforça positivament.
- Motiva a l'alumnat.
- Genera un bon clima d'aula.
- Ensenya la lletra de la cançó.

La persona externa també analitzarà la pràctica docent, ja que una visió exterior pot ajudar a observar aspectes no tinguts en compte o que es poden millorar en la pròxima intervenció.

En el visionat dels vídeos també es realitzarà una autoavaluació posterior a les sessions, on es podran observar tots els aspectes importants realitzats en cadascuna de les sessions i allò que s'hauria de millorar o canviar per a una pròxima reedició del programa.

5. RESULTATS

5.1. Gravació d'un vídeo

El vídeo es crea per deixar constància tangible del treball de l'EC realitzat. A més, servirà com a recurs educatiu i de recopilació de les cançons tradicionals del poble. D'aquesta manera donarem un servei tant educatiu com social a la comunitat.

La realització del vídeo ha sigut una manera de recopilar la intervenció en l'alumnat de 5 anys de l'aula "dels caragols". En aquest vídeo es veuen cada una de les sessions que s'han realitzat a l'aula sobre l'EC, on l'alumnat ha realitzat la coreografia de cada una de les cançons tradicionals recopilades. L'alumnat cantava la cançó al mateix temps que realitzava els diferents passos.

Per finalitzar es va realitzar una sessió per a gravar totes les cançons seguides per després poder realitzar el vídeo final que més tard es difondrà.

5.2. Cançons

En la recopilació de les cançons tradicionals ha sigut necessària l'ajuda de persones majors properes com familiars i mestres de l'escola. També s'ha utilitzat el recurs del llibre "Veus d'un poble Betxí"(Armiñana, 1983), ja que apareixien cançons del poble. Una volta recopilades es va passar a l'elecció de les cançons pensant en les necessitats i característiques de l'alumnat de 5 anys de l'aula "els caragols".

Les cançons (Annex 3) es van adaptar a l'alumnat de manera que algunes d'elles són sols una part de la cançó, com és el cas de "Sant Antoni de Betxí", on sols apareix la primera part de la cançó original.

Cadascuna de les cançons que s'han elegit per a la realització de la intervenció té una història darrere. A continuació s'ha fet una xicoteta explicació sobre l'origen de les cançons tradicionals de Betxí.

- La cançó de "Sant Antoni de Betxí", es va crear en homenatge al patró del poble. El dia 17 de gener es realitza la romeria fins a la muntanyeta. Antigament en arribar dalt del tot es cantava la cançó i els xics buscaven a les xiques per ballar amb elles. Actualment la cançó la ballen el grup de danses del poble.
- La cançó de "La lluna", es cantava quan hi havia lluna nova, ja que alguns agricultors li han donat molta importància a les fases de la lluna per a realitzar distintes feines als camps. Quan hi havia lluna nova deien que era el període més propici per fer la collita i plantar plantes de fruit, entre altres feines.
- La cançó de "Pastoret", es cantava als camperols quan venien del camp per saber si el mal temps arribaria al poble o es quedaria sols en els camps. La gent del poble es fiava molt de la gent que treballava al camp amb les prediccions del temps atmosfèric.
- La cançó de "Margarideta", es cantava per a despertar-se al matí, ja que quan sortia el sol, tots es despertaven per anar a treballar, ja que la majoria de gent treballava al camp. I servia per a aprofitar al màxim el sol per treballar en els camps.
- La cançó de la "Font gelà", es cantava a l'hivern, ja que les persones del poble que no tenien aigua a casa anaven a les dues fonts que tenia el poble per poder agafar aigua. I sempre tenien por que es congelara i no pogueren tindre aigua.
- La cançó de la "Xatamerenguera", es cantava a pasqua quan els xiquets i les xiquetes acaben a la mina a menjar-se la mona de pasqua. El diumenge i dilluns de pasqua les famílies anaven amb els xiquets i xiquetes a passar el dia i cantaven cançons de pasqua, una d'elles que es cantava era aquesta.

5.3. Coreografies creades

Les coreografies (Annex 4) han sigut creades per a la intervenció en l'alumnat comptant amb les seues característiques individuals i grupals, buscant un sentit a cada una d'elles, adaptar-les el màxim per a poder realitzar una EC senzilla i que tot l'alumnat poguera realitzar sense cap tipus de problema.

S'han utilitzat uns criteris generals per a la creació de les coreografies. S'ha intentat que es treballen totes les parts del cos, en les distintes coreografies per a treballar el descobriment de les possibilitats del cos per expressar i comunicar sentiments i emocions. També s'ha tingut en compte el coneixement del cos mitjançant moviments amplis i globals, on l'alumnat no tinguera dificultats per a poder realitzar-los. Per al desenvolupament de l'esquema corporal i la lateralitat s'han utilitzat moments de pausa combinats amb els de moviment. Quant a l'espai/temporal s'han tingut en compte els moviments fàcils de combinar amb altres perquè l'alumnat agafe consciència de combinar els moviments en el mateix espai i temps. L'alumnat podrà descobrir l'espai a través del desplaçament amb els moviments diversos dels quals consten les coreografies.

5.4. Difusió dels resultats

La metodologia APS segueix unes fases per a la realització de la intervenció. Una part d'aquesta és l'aplicació on inclou el servei a la comunitat. Per tant, és necessària la difusió del treball per poder realitzar l'APS correctament. La difusió de treball que s'ha realitzat ha sigut explicada dins de l'aula de l'alumnat implicat, per a fer-los conscients de la importància que té el treball que han realitzat i d'haver participat en aquesta experiència. Els resultats obtinguts han sigut molt positius tant en l'àmbit acadèmic com en el personal. Per tant, aquesta difusió ha de ser coneguda per l'alumnat, ja que d'aquesta manera se senten protagonistes d'un projecte que s'ha compartit amb altres persones de la comunitat.

5.4.1. Vídeo recopilatori

El vídeo es penjarà a la pàgina web de l'escola Cervantes J. Dualde (Betxí), el qual serà la recopilació de les sessions que hem realitzat amb l'alumnat. També es donarà a l'Ajuntament perquè aquest pugui guardar aquesta recopilació d'una part de la cultura musical local i donar-li l'ús que considere convenient en benefici de la societat.

El vídeo és una bona eina per a poder treballar amb els xiquets i xiquetes en l'escola i fora d'aquesta. Les coreografies utilitzades per a realitzar l'EC són molt senzilles i adaptades a l'alumnat d'infantil. També hem de tindre en compte que les cançons són molt curtes i fàcils d'aprendre per a l'alumnat.

5.4.2. Procés de difusió del treball

La realització del vídeo ha tingut una bona acceptació per part d'algunes associacions del poble de Betxí, en un futur es podrà treballar sobre aquest aspecte i començar a difondre'l.

Aquest aspecte podria ser una molt bona manera que el treball realitzat amb l'alumnat arribara a tota la societat, de Betxí. Aquest recurs el podrien utilitzar en diferents àmbits, tant formals com no formals.

6. CONCLUSIONS

Una vegada el treball realitzat es considera que s'ha complit l'objectiu proposat: Treballar l'EC amb l'alumnat de 5 anys mitjançant la interpretació de cançons tradicionals del poble de Betxí recopilades a través d'una aplicació de la metodologia de l'APS. Si ens centrem en la part de treballar l'EC, s'ha observat que l'alumnat ha participat i realitzat les diferents coreografies de les cançons, mitjançant la seua pròpia interpretació dels passos dels quals es componia la coreografia. Les cançons tradicionals s'han recuperat mitjançant la transmissió oral de persones del poble i d'alguns llibres sobre Betxí, fent una gravació amb veu i guitarra que s'ha utilitzat per realitzar les sessions.

Amb aquest treball l'alumnat ha treballat l'EC d'una manera diferent que ha fomentat la participació i motivació a l'aula. L'alumnat ha tingut moltes ganes de treballar en aquesta intervenció i veure tot el que es podia fer en aquest treball. L'APS ha aconseguit que estiguen més compromesos en la societat en la qual viuen i que respecten les tradicions del seu poble.

Aquest treball utilitzant la metodologia APS ha estat gratificant, ja que és una bona manera de treballar amb l'alumnat d'infantil l'EC amb un recurs diferent com és la recuperació de les cançons del poble.

7. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFÍA

Andrés, M. (1993). *La expresión corporal en el segundo ciclo de Educación Infantil*. Salamanca. Amarú.

Armiñana, R. (19783). *Veus d'un poble Betxí*. Valencia. Institut d'Estudis Valencians.

Babcock, B., y Wisconsin State Dept. of Public Instruction. (2000). *Learning from Experience: A Collection of Service-Learning Projects Linking Academic Standards to Curriculum*.

- Billig, S.H., Root, S. i Jesse, D. (2005). The impact of participation in service-learning on high school student's civic engagement. *Circle Working Paper 33*. College Park, MD: Center for Information and Research on Civic Engagement and Learning.
- DECRET 38/2008, de 28 de març, del Consell. Comunitat Valenciana. Conselleria d'Educació, 2008.
- Enguidanos, M. (2004). *Expresión corporal. Aproximación teórica y técnicas aplicables en el aula*. NetBiblo, S.L. España.
- Esteve M. (juny de 2013). Vincles intergeneracionals, conta contes iaies i iaies. Consultat el 10 d'abril 2016, de <http://aprenentatgeservei.cat/index.php?cm=06&idC=2274>
- Follman, J. (1998). Florida learn and serve: 1997-98 outcomes and correlations with 1994-95, 1995-96, 1996-97. Florida State University, Center for Civic Education and Service, Tallahassee, FL.
- Gallini, S. i Moely, B., (2003). Service-learning and engagement: Academic challenge and retention. *Michigan Journal of Community Service Learning*, 10(1). 5-14.
- Garrido L. (juny de 2013). Aprenem junts. Consultat el 25 d'abril 2016, de <http://aprenentatgeservei.cat/index.php?cm=06&idC=2319>
- Gil, J., Chiva, O. i Martí M. (2014). El aprendizaje de contenidos de educación física en la universidad mediante aprendizaje servicio. Un estudio cuantitativo y cualitativo. *Didáctica de la Educación Física*. (44), 15-25.
- Gil, J. (2012). *Tesis doctoral. El aprendizaje-servicio en la educación superior: una aplicación en el ámbito de la educación física*. Universitat Jaume I, Facultat de Ciències Humanes i Socials.
- Gil, P. i Gutiérrez, D. (2005). *Expresión corporal y educación infantil*. Wanceulen editorial deportiva, S.L. Sevilla.
- Hatcher, J.A., Bringle, R.G., i Muthiah, R. (2002). The role of service learning on retention of first-year students. Comunicació presentada en la American Association of Higher Education National Conference Chicago, IL.
- Hidalgo Diez, E. i Torres Guerrero, J. (1994). *Expresión corporal. Educación Infantil*. Págs.323-324. Alibe. Málaga.
- Hugas i Batlle, A. (1996). *La danza y el lenguaje del cuerpo en la Educación Infantil*. Celeste. Barcelona.

- Kim, W. y Billing, S.H. (2003). *Colorado Learn and Serve Evaluation. Research Report*. Denver, CO, RMC Research Corporation.
- Klute, M. M., i Billig, S.H. (2002). *The impact of service-learning on MEAP: A large-scale study of Michigan Learn and Serve grantees*. Denver, CO: RMC Research Corporation.
- Llei Orgànica 2/2006, de 4 de maig de 2006, de Educació. PREÀMBUL, Títol preliminar/Capítol I/Article I.
- Llei Orgànica 8/2013, del 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa (LOMQUE).
- Martínez-Odría, A. (2006). Service-Learning. Connecting Universities and Communities. Critical Review of the literature. The Spanish case. Proyecto CIVICUS (Leonardo Da Vinci). Proyecto de cooperación universitaria promovido por la Comisión Europea y coordinado por la Vytautas Magnus University (Lituania).
- Mateu, M., Durán, C. Troguet, M. (1992). *1000 ejercicios y juegos aplicados a las actividades corporales de expresión*. Paidotribo. Barcelona.
- Melchior, A. i Orr, L. (1995). *Final report: National evaluation of Serve America*. Washington, DC: Corporation for National and Community Service.
- Puig, J.M. i Palos, J. (2006). Rasgos pedagógicos del aprendizaje-servicio. *Cuadernos de Pedagogía*, 357, 60-63.
- Puig, J.M., Batlle, R., Bosch, C. i Palos, J. (2007) *Aprendizaje servicio. Educar para la ciudadanía*. Barcelona: Ministerio de Educación y Ciencia, Octaedro.
- Reial Decret 1.630/2006, de 29 de desembre, estableixen les ensenyances mínimes del segon cicle de l'Educació Infantil.
- Stephens, L.S. (1995). *The complete guide to learning through community service, Grades K-9*. Boston: Allyn & Bacon.
- Stokoe, P. (1984). *La expresión corporal y el niño*. Ricordi Americana. Buenos Aires.
- Vàzquez, B. (1989). *La educación en la educación básica*. Madrid: Gymnos.
- Yorio, P. L., i Ye, F. (2012). A Meta-Analysis on the Effects of Service-Learning on the Social, Personal, and Cognitive Outcomes of Learning. *Academy of Management Learning & Education*, 11(1), 9–27. doi:10.5465/amle.2010.0072

8. ANNEXES

ANNEX 1. Taula d'avaluar a l'alumnat.

Alumnes	Repeteix la lletra	Aprén la lletra	Canta la cançó	Repeteix els passos	Aprén els passos	Realitza la coreografia	Canta i realitza la coreografia	Observacions
	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	

ANNEX 2. Taula d'avaluar la pràctica del docent.

Sessió:	Cançó:	Data:				Alumnes:
ASPECTES A AVALUAR		1	2	3	4	OBSERVACIONS
Informació clara i breu						
Fluïdesa d'expressió i soltesa						
S'adapta al temps establert						
Empatia amb l'alumnat						
Reforça positivament						
Motiva a l'alumnat						
Genera un bon clima d'aula						
Ensenya la lletra de la cançó						
Observacions socials generals:						

ANNEX 3. Cançons i lletra.

Títol	Lletra
Sant Antoni de Betxí	Sant Antoni de Betxí, està dalt d'un pilaret, a les velles fa caraces i a les joves tanca l'ullet, la balladora quan balla, sempre mira al ballador, si li penja o no li penja la punta del mocador.
La lluna	La lluna, la pruna, vestida de dol, son pare la mira, sa mare no vol, un pam, dos pams, tres pams, quatre pams, cinc pams... Un pam, dos pams, tres pams, quatre pams, cinc pams. El Pinxo li diu al Panxo vols que et punxe amb un punxó i Panxo li diu al Pinxo punxam però a la panxa no.
Pastoret	Pastoret d'on vens, de la muntanya de la muntanya, pastoret d'on vens, de la muntanya de vore el temps, quin temps fa?, plou i neva, plou i neva, quin temps fa?, plou i neva i nevarà.
Margarideta	Margarideta lleva't de matí, que n'és tard de matinada, margarideta lleva't de matí que n'és tard per el matí. Pere va a la plaça, Pere ja ni compra, Pere ja se'n torna, Pere ja està ací. Margarideta lleva't de matí.
Font gelà	Allà dalt en terra, allà dalt en terra hi ha una font gelà, hi ha una font gelà, el que vuiga beure el que vuiga beure, s'ha d'agenollar, s'ha d'agenollar, el genoll en terra, el genoll en terra, sa d'anar sentant, sa d'anar sentant, el sentant en terra sentant en terra, assentat en terra, sa d'anar menjant, sa d'anar menjant, amb menjar en terra. Amb menjar en terra, sa d'anar xitant, sa d'anar xitant, el xitar-se en terra, el xitar-se en terra, sa d'anar dormin, sa d'anar dormin, el dormir-se en terra, el dormir-se en terra, sa d'anar alçant, sa d'anar alçant, el alçar-se en terra, el alçar-se en terra, sa d'anar espolsant, sa d'anar espolsant, espolsar-se en terra, espolsar-se en terra, sa d'anar jugant, sa d'anar jugant, el jugar en terra, el jugar en terra, sa d'anar acaçant, sa d'anar acaçant, sa d'anar acaçant, sa d'anar acaçant, sa d'anar acaçant.
Xatamerenguera	La xatamerenguera, huit, nou, deu, como es tan fina, trico, trico, tri...como es tan fina lairó, lairó, lairó, lairó. Se pintan los colores huit, nou, deu, con gasolina, trico, trico, tri...con gasolina lairó.lairó.lairó, xaqueta i pantaló, lairó.

ANNEX 5. Cançons i coreografies

Títol	Expressió corporal
Sant Antoni de Betxí	<ul style="list-style-type: none"> - Primer pas alçar els braços i ajuntar els dits de les mans. - El segon pas pegar la volta al mateix temps que es feia el primer pas.
La lluna	<ul style="list-style-type: none"> - L'alumnat farà un cercle amb les mans. - Ajunten les mans dalt del cap, en els braços estirats. - S'espolsen el cos dels muscles fins a les cames. - Mà en el bigot i l'altra senyalant. - Mans als malucs. - Fer un gest amb la mà dient no. - Saltar un pas cap a la dreta. - Saltar un pas cap a l'esquerra. - Assenyalar amb el dit al company/a d'enfront.
Pastoret	<ul style="list-style-type: none"> - Caminar en el lloc. - Ajunten les mans dalt del cap, en els braços estirats. - Caminar en el lloc. - Ajunten les mans dalt del cap, en els braços estirats. - Assenyalar amb el dit l'ull. - Moviment de pujar i baixar les mans mentre obrin i tanquen els dits.
Margarideta	<ul style="list-style-type: none"> - Els xics fan un cercle i les xiques un altre dins d'aquest. - Les xiques es posen amb el cos cap avant ajuntant els peus amb les mans, comencen a pujar i fan un cercle amb els braços i tornen a baixar. - Els xics es balancegen al mateix temps que fan roden un puny a l'altre. - Les xiques es posen amb el cos cap avant ajuntant els peus amb les mans, comencen a pujar i fan un cercle amb els braços i tornen a baixar.
Font gelà	<ul style="list-style-type: none"> - Braços alçats movent-los. - Abraçar-se amb els braços. - Agenollar-se

	<ul style="list-style-type: none"> - Seure - Menjar - Gitar-se - Dormir - Alçar-se - Espolsar-se - Jugant - Casant
Xatamerenguera	<ul style="list-style-type: none"> - Posen en dues files una enfront de l'altra. - Dos alumnes és posen en mig de les dues files, u enfront de l'altre. - Els de la fila fan palmes, mentre els altres dos es creuen i giren a l'arribar a l'altre extrem.